

Fél cső főtt kukorica

Levelt kellene írnom. Nem szeretek levelet írni. Nekem a levél mindig valami szomorú beszámoló. Valaki elszakadt, valaki bajba jutott, valaki maga maradt, valaki valamit vár. A levél, amelyben félőn lappang a lélek — hiszen az írás megmarad — a levelet őrzik, idézik — a levél maga is időt őriz s néha nagyon keserű szemrehányásokat szakít fel. Mégis, levelekből kaptam annyi, annyi jót, legszebb életvallomást, legcsodálatosabb üzenetet, amikor valaki legkedvesebb tettét, legszínesebb szavát nem bízhatta másra, csak a sorokra. De néha annyi bánatot is hozott kinnal írt soraival, amikor tehetetlenül hasogattam tíz ujjam körmeit, mert nem tudtam segíteni.

Éjfélt múlt. A lármásabb autókat magukba temették a garázsok, a magányos köcsik sietősebben zúgnak végig az ablakom alatt. Terített asztal előtt sorokon szánt a szemem — leveleket, üzeneteket hallgatok. Az éjszaka ma a leveleké.

Két kusza kis levél. Életről tudósító írás, egy levelezőlap és egy megszáradt, fél cső kukoricacsutka szólal most hozzám élőbbnél élőbb beszéddel. Egy kisfiú, egy kamasz, egy férfivé érőben komolyodó ember sorsa hirtelen valósággá elevenedik, hiszen a megszakadt telefonbeli szóváltást kell levélben befejeznünk. Tintával kell pontot tennem a félbeszakadt gondolatokra. S nehezemre esik az írás.

Már majdnem aludtam, amikor fölriasztott a csörrenés. Vadul, erőszakosan. Mi ez? Csakugyan csörög a telefon? Nem félálomban... Ez nem képzelet, hanem embert, éjszakát riasztó hír. Valaki üzeni akar, vagy valaki tévedett?

— Halló! — de ki hallózik? Férfihang. Megszólalok zavartan, majdnem ijedten. — Halló, tessék. — A hang folytatja tovább. Csak még egy pillanatig. Nem látom magam előtt a beszélő arcát.

— Ne haragudjon, én zavarom. Csutka... Vagy Feri... Vagy Feró, ahogy tetszik, ahogy maga is elkeresztelt. De úgy is, mint egy öreg katona. Kétéves. Tudja, már csak kilencvenhárom nap van hátra. Ha lenne egymás mellett három harmincegy napos hónap, ami nincs, három hónap volna pontosan. Hogy van? Tudja, van nálunk két srác, azok már azt is kiszámították, hogy a kilencvenhárom nap hány óra, hány perc. Hogy pontosan tudjuk, mi van vissza. Halló?... Néha kattog ez a készülék. Látja, most egy kicsit ráértem. Köszönöm a levelét. Ezt már nem is ígérte. Azért esett még jobban. Sokat gondolkodom magára. Furcsa, de mostanában jutott eszembe, maga nekem apám is. Ugye, tudja, hogy gondolom? Aztán egyszer szeretném, ha már bárányom is lenne. Mert én is öregedtem. Bizony. Halló?... Kattog ez az átko-

zott telefon. Hiába, katonai vonal. De kaptam rá engedélyt, hogy beszéljek. Félig hála, félig kitüntetés. Így hát nem számít, ha múlik a perc. Jólesik hallani mindig, ha beszél.

— Igen.

— Tudja, végiggondoltam az egész életet. Az enyémet. Maga még nem? Mire hazaérek, tegye meg a kedvemért. Gondolja végig és mondja el nekem onnan, amikor még azt kérdeztem egyszer, tudsz szaladni? Így kérdeztem, tudsz? És gondolja bele azt is, mikor majd, ha már otthon leszek, megint így kérdezhetem. Elkísérhetlek? Mert akkor már barátok leszünk. Most még csak fiú vagyok. Mikor azt mondtam, tudsz szaladni?, akkor még gyerek voltam. Olyan jó lesz, ha végiggondolja és elmondja nekem is. Megint kattog. Hiába, rossz a vonal. De nem baj, nemsokára találkozunk. Még csak annyit...

— Szétkapcsolt... Szegény kis Csutka... még annyit sem tudtam mondani, hogy nagyon várlak, és hogy persze, végiggondolom. El is mondom. Felidézzük ahogy volt, mindent, mint a mesét. Hogy megváltozott a hangod. Fel-nőtt ember lettél. Talán többször nem tudsz felhívni. Azért kell most még inkább írni, s azért kell végiggondolni, hogy volt egyszer egy kisfiú, aki holnap barátom lehet, akinek itt őrzöm kedves leveleim között egy levelezőlap-ját, két kusza írását, egy megszáradt kukoricacsutka felét s talán az élete titkát. A levelek enyémekek örökre. A csutkát kilencvenhárom nap múlva vissza kell adnom, mert azt csak megőrzésre kaptam. Drága kis Csutka, erről neveztelek el. S ebben a négy kis jelentéktelen apróságban benne az élettörténe-ted, huszonkét esztendő. És milyen élet?!... Jaj, milyen... Még egyszer hadd járjam körbe a szobát. Rádió... Magadban hangokat, életet kiáltó, nyugtató vagy felkorbácsoló tárgy, szerszám, üzenetet továbbító készülék, világgal öss-zeköttetés... Milyen éjjél utáni muzsikát kínálsz az emlékezéshez? Keres-gélek az állomások, a városok éjjelibb hangvilágában. Zenét? Üzenetet. Meg-nyugtatót. Nem híreket, de mégis valami összeköttetést az élettel. Most ott is szolgálatban, éjjél után, szól a rádió, s ketten talán ugyane zene mellett ezen az éjszakán egyre gondolunk. Az életre, amelyben véletlenül találko-ztunk, amely számodra kegyetlen volt. Kegyetlen? Hirtelen nem is tudnám megmondani, milyen. De hadd gondoljam végig, ahogy kérted, ahogy beszél-tünk róla. Mert nem elég ez a szó, hogy kegyetlen.

Régen, régen találkoztunk. A nevelőintézetben. Nevelőintézet... Elém sorakozó tragédiák. Igazgató, tanárok kísértek végig az otthon szobáin. De nem a falakat kerestem. A gyerekeket. Kiválasztottuk taláalomra az emelet kettést. Lakói: nyolc fiú. Egyik innen, másik onnan. Nem is egyszerre érkez-tek, hanem ahogy a sors hajtotta őket. És ezt a kisfiút megismerhetném sze-mélyesen is? — kérdeztem kísérőimtől. „Hogyne, lehet” — válaszolták kész-ségesen. S egyszer csak már kint sétáltunk, távol az otthontól, kint a réten, nem is tudnám megmondani, miért nem a kertben. Nagy szemek nyílottak rám, olykor rebbenő félelemmel, s először valami távoli világból záporoztak a kérdései is.

— Miért hoztál el?

— Mert ott nem lehetett jól beszélgetni.

— Mire vagy kíváncsi, mit szeretnél tudni?

— Hogy éltél? Mi volt veled, mielőtt idekerültél? Nem jó itt lenni? Ha jó, miért szöktél el mégis? Egyáltalán, hol jó lenni?

— Te ugye, mindig érdekes történeteket keresel, aztán, ha neked elmondták, te is tovább mondd?

— Igen. De most csak hallgatni akarok és beszélgetni veled.

— Mondd, te sok pénzt keresel?

— Sokat? Néha eleget, ritkán többet, sokszor csak annyit, hogy éljünk.

— Inni szeretsz?

— Ha úgy hozza kedvem, pár pohárral szívesen.

— Voltál már részeg?

— Kétszer, háromszor, talán... Negyven év alatt nem sokszor.

— S akkor ütöttél? Sírtál? Énekeltél? Vagy lefeküdtél aludni? Mert én ismerem a részegeket. Te nem ismered. Én mindent láttam már. Te nem láttál olyant. Én a kocsmák előtt mindig átszaladok, mert amit én ott érzek, attól nagyon, de nagyon félek. Mindig kocsmaszag volt otthon, és mi abban aludtunk. Előbb hencseren, aztán szalmazsákon, aztán rongyokon. Én, meg a húgom. Őt kell megmenteni. Én férfi vagyok. Ő kicsi és gyöngé.

— Mondd csak, mondd.

— És mégis engem hoztak el ide. És nem tudok semmit óróla azóta. Ezért akartam elmenni megint. Kétszer hoztak vissza. Nem ismerem a járást. Pedig nem messze vagyunk Pesttől. Aztán megígérték, hogy megnézik, mi van a húgommal. Kérdeztem, elfelejtették. Én meg be vagyok kerítve. De most jó. Most már messze az iskola, a kert, a fal, a háló, a ketrecek, a műhely, és tőled el tudnék szökni. Tudod, milyen jól bírok futni?

— Jól tudok. Nem jól bírok.

— De én bírok is. Sokáig. Nem érnél utol. Kipróbáljuk?

— Várj! Leteszem a táskát — nehéz. A kabátot is. De várj, hova? Na, itt ebben a mélyedésben megtaláljuk.

— Megtalálok. Mert biztos, hogy egyedül keresed. Háromra induljunk. Én számolok. Egy...

— Várj! Mibe megy a játék? Csak úgy, semmibe?

— Figyelj ide! Ha nem fogsz meg, elszökök, és te nem indítod utánam a rendőrséget. Ha megfogsz, itt maradok és nem szökök el többet soha.

— Kezet rá!

— Tessék! — Elfeledkeztem magamról, megszorítottam a kezét. Felsziszszent.

— Ne szorítsd úgy a kezem! Két ujjam sebes. Mikor szögeztük a nyúlketrecek, leütöttem.

— Ne haragudj!

— Nem, de figyelj. Háromra induljunk. Egy... kettő... három!

És megkezdődött a vágta, a verseny, a futás, a lihegés s úgy jöttek belém a gondolatok, hogy kezdtem érteni azokat, akik minél jobban próbára teszik erejüket, annál inkább fölgyorsul bennük a gondolat is. Néztem a kisfiút magam előtt. Hogy megy, viharzik. Régen én is tudtam futni. Birtam is. Most visszaneztem. Milyen biztos az években! Szemeiből sugárik a kihívás. Hahó, gyere csak, gyere, utánam. Nézd, kicsi árok, én nagyot ugrok. Persze én tudom, hogy úgy kell futni, mintha életre-halálra szólna a játék. Játék? Csak neki. Nekem bizonyítás! Az én tudóm már fújtat, már csak szájon át tudom szedni a levegőt. Most mégis órála van szó. Ki tudja, talán egy gyerek életéért fut a felnőtt. Ismét visszapillant. De mintha riadalmat árulna el a szeme. Igen, most úgy érzi, menekülnie kell. Látja, hogy megnyúltak a lép-teim. Érzi, hogy bírom. Benne a félelem, jaj, ha megfog! És a félelem a lá-

bába száll. Máskor nem, de most . . . jaj, el ne kapjon. Messze, messze, csak előre. És úgy tetszik, hiába, mert bírja. Csak én érzem, hogy nem bírom sokáig. Csak én látom azt is, hogy fárad a gyerek, vagy inkább megijedt. Cikoakkozik. Úgy fut már, mint a fűvő a ragadozó elől. Milyen bénító is a félelem. Csak én még egy percig bírjam. Megint visszafordul. Annyira úrrá lett rajta a rémület, hogy a szeme kiáltja rám: végem van! megfogtak! S valóban. Most kinyújtom a kezemet, elértem. De miért csak érintem? Ki tudja kiszámítani, milyen csillagok távolából jön a parancs, hogy csak elsuhanok mellette, s hagyom a forró testű, legyőzött gyereket, hagyom a megnyert győzelmet s valósággal levágódom a fűbe. Csönd. Milyen furcsa. A szívem kidobog a torkomból. Ilyen közel van? Sohasem éreztem ilyet. Nyitva a légzőcső, csak a dobbanás ereje szűkíti a nyílást. Professzor úr, amikor az anatómiát meg a légzőszervek munkáját tanultuk, ezt nem tanították. De nehéz kifújni magam. Milyen furcsák a fűvek. Harmatosak, vagy az én szemem párás . . . All a nap. Megállt? Nyertem, mint Józsué? Győztem. Ki fölött? Vajon megnyertem-e őt?

Hozzám siet, fáradtan, furcsán áll meg fölöttem, s úgy szólal meg:

— Megfoghatott volna, tudom. Én nem bírtam. Maga az erősebb.

— Az előbb még tegeztél.

— Akkor még azt hittem, másképp lesz. Nagyapámat magáztam otthon csak, aztán az iskolában a tanárokat. De magamban azokat sem, csak akiket igazán nagyra tartok . . . Nagyapám a mutter apja volt. Akkor még hencseren háltunk. És senki nem mert hazajönni részegen. Ősz haja volt, és szép meséket tudott. Az erzsébeti gödrökből ő ásta ki az agyagot. Mindenki köszönt neki.

— Meséld csak, Ferikém, meséld.

— Amikor meghalt, másnap már részeg volt apám. S egy hétre rá két idegent hozott haza anyám. Kocsmaszaggal jöttek. Mi már szalmazsákon forogtunk, mert hogy a temetés elvitte a hencsert. Nagy erőlködés, szemben, sötétben a nagy ágyon. Maga is tudja, mit csináltak, én is. Nem mondom ki, mert szégyellem. Pedig az intézetben ilyen beszéd járja. Minálunk mindenki mindent tud. Mégis szégyellem. Befogtam a két fületem, és mégis hallottam. Sirtam, de csak a párnának. És akkor jött az apám. Borzasztó volt. Mindent összetört. Utoljára az én fejem. Kalapáccsal verte. Nézze. Fogja meg a helyét.

— Irtózatos . . .

— Hogy miért kaptam? Mindenki kapott, összezúztak mindent, részegek voltak, aztán négyen, énekelve, összefogódkodva, amikor már semmi maradt épen, elmentek. S mi, mint két reszkető kis állat, aki már bőgni sem mer, ott feküdtünk, és a húgom a fejemből folyó vért nyalogatta. Azt mondta egy orvos másnap: mint az állatok. Magdaléna Zsófia, így hívják azt a kicsit, nagyapám adta neki a két nevet, de mi csak úgy szólítottuk: Léna. Van egy nagy folyó messze, azt is úgy hívják. Fehér vize van. Az én húgomnak is szőkénél fehérebb a haja. Beszökött hozzám a kórházba. Hétéves volt. A lábomnál aludt egy éjszaka. Megint fehér ágyban. Reggel az orvos azt mondta az anyámnak, feljelentették önöket, el kell venni a gyerekeket. Anyám sikoltózott; elrabolják a gyermekeimet! És sirt! És Lénát visszaadták neki. Én nem tudtam szólni, azt mondják, a láztól. Nem tudom, a húgommal mi van. És hogy hol van azóta. És hol van a maga kabátja? Meg a táska?

— Azt meg teljesen elfelejtettem.

— Egy mélyedésbe tettük. Ott megtaláljuk. Menjünk, míg sötét nem lesz

egészen. Én tudok keresni. Csak Lénát ne felejtse el. Ómiatta szöktem meg kétszer. Teljesen hiába. Jaj, ha nem lesz meg a táska, meg a kabát!...

— Semmi sem fontosabb, mint az élet. Ha egy kabát és egy táska árán szereztünk egy életet, akkor mindent, mindent megért.

— Azt ugye tudja, hogy ezt én most nem értem...

— Majd egyszer... és minden jóra jön.

— És ha nem lesz meg a kabát?

— Én is itt alszom az intézetben. Reggel kérek tíz jó szemű gyereket, átfésüljük a terepet. Kicsit harmatos lesz, és dohányszag helyett virággporral szivódik teli. Ha meg nincs, akkor is mindegy. De most siessünk! Reggel még találkozunk.

— Csak a kislányt ne felejtse! Magára bízom.

— Erre én adok kezet.

Messziről csengő berregett, éles, hívogató csengetés, s az én friss barátom beleremegett. Hívta az otthon. Mert akárhogy fájt a távolság, a testvér, a messze, azért valami otthonná szelődött az új, az ismeretlen, a sok titkot takaró közösségi életben, akármilyen vadócként tereli egybe tarka nyáját az intézet.

A kabátomat azóta lepi a harmat... majd reggel! Az estét messziről búcsúztatják a gyerekek. Séta, vacsora előtt és után, ének az osztályok ízlése szerint. Valami nagyon melengető a gyenge hangokban, csupa, csupa népdal cseng; Kodály iskoláját járta az énektanár.

Igy találkoztunk.

Eddig jutottam. Behajtom az ablakot, lapozok tovább az életben... Mint valami elvesztett film, melynek a hétköznap a vászna, pereg tovább, ami azután történt.

Három nap múlva elkezdtem járni egy ismeretlen ismerősért, egy elvesző gyerekért a hivatali kálváriát. Ahogy a kisfiúnak megígértem, elindultam a kislányért.

Elindultam, és kopogtattam. Az első hivatal a gyámügyi hatóság, ahol egy csöndes szavú előadó így igazított útba: „Meghallgattam. Nem tudok segíteni. Míg a hatóság a veszélyeztetettséget meg nem állapítja, a gyámügy nem avatkozhat be. Szóval, addig tehetetlenek vagyunk.”

Második utam a rendőrségre vezetett. Itt is emberséges szót nyertem, de mit kezdhettem azzal, hogy: „Kérem, a rendőrség nem azért van, hogy gyerekeket elragadjon a szüleiktől, ha nem adják. Testi sértés, súlyos verések, ön tudja bizonyítani? Mi pedig nem állíthatunk őriséget minden részeges család ablaka alá.”

Kerületi pártbizottság. Ha a száraz véleményt hallgatom, ez is igaz: „Kedves elvtárs! Nem a pártbizottság ügye. Én értem az emberi lázadást. De ne csináljunk ebben az országban mindenből politikai ügyet.”

És a kerületi tanácselnök-helyettes? Talán ez esett a legrosszabbul: „Bocsásson meg, de maga egy kigyereknak adott szaváért tart föl engem a munkámban. Hivatalon kívül én egyetértek, de a mai fogadónapra huszonketten kértek kihallgatást. Ennek nem ez a módja.”

Végül a minisztériumba is eljutottam. Ott aztán igazán megkaptam a

hivatali eligazítást egy főelőadótól, szépen: „Miért tartozna ez a minisztériumra? Ha nem kevernék össze az emberek a fogalmakat, sokkal zökkenőmentesebben folynának a hivatali ügyek, és nem lenne megterhelve minden minisztérium reá nem tartozó ügyekkel.”

A kopogtatás véget ért, mint ahogy elfogy az ember lélegzete a hajszában. Megtörtén nézegettem át egy hatalmas jegyzetömböt, hol, mit is mondtak még. Idézem: „Hány ilyen ügy van, és ha az ilyenekből mindből ilyen felhajtást csinálnának...” — „Mit képzelnék az emberek?! Azért vannak az intézmények, hivatalok, hogy minden felnőttet egyenként tisztába rakjanak?” ... Mit tehettem? A hosszú, keserves lecke végére odaírtam: Kinek? Csak magamnak. „A hatalom az emberért született, de akik megragadják, illetéketlenül, sokszor az ember ellen élnek.” Zárójelben: nyolc év, ha egyszer az „illetékes”, hatalmat gyakorló kezébe kerül. De hogy ne egyedül járjon a keserűség, akkor kaptam az első levelet, csupa váddal, szomorúsággal bélelve. Úgy olvastam végig a sorokat, mintha valami messzi, halk suttogást hallottam volna, egy kislány első írásos vallomását.

„Drága Karcsi bácsi. Mikorra ezt a levelet tetszik olvasni, én már régen nem leszek az intézetben. Sem a kertben, sem a műhelyben. Elszökök innen, vagyis, elszöktem. Tudom, hogy tetszik haragudni, de a felnőttek a pillangókat sem értik meg, miért nem jó nekik a réten a sok virág, és miért vágnak neki a nagy vizeknek, amikbe úgyszólván beleesnek, aztán nem lesz, aki kihúzza őket. Vártam, hogy tetszik írni, mi lett a kishúgommal. Én tudom, hogy neki senkije sincs, aki kisegítse, nekem kell érte menni. Most másfelé indultam, nem fognak meg. Aztán majd megértik egyszer, hogy én mit akartam. Menjenek el oda lakni, ahonnan én a kórházba kerültem. Karcsi bácsi, engem ne tessék keresni, mert nem leszek meg, csak majd egyszer, ha nekem lesz igazam, vagy sohasem. Azt is tudom, hogy meg tetszett nyerni a versenyt, és én mégis úgy szöktem meg, hogy azt ígértem, hogy nem szökök meg többet soha. Én annyit láttam, olvastam, hallottam arról, hogy milyenek a felnőttek, és mégsem olyanok. És ha van egy olyan, akkor azt ott hagyjuk. Mert mi is olyanok vagyunk, akikről annyit írnak, mesélnek és filmeznek is, de közöttünk is van olyan, aki az elején nem olyan, csak a végén lesz rendes, de énnekem csak az fáj, hogy én az elején voltam rendes, és azt tetszik most hinni, hogy a végén nem leszek az. Drága Karcsi bácsi, én most jó egészséget kívánok és még egyszer kérem, ne tessék keresni vagy kerestetni, mert nem arra mentem. És ha még egyszer találkozunk, meg tetszik majd engem érteni. Viszontlátásra, ha látjuk még egymást.”

És akkor sokáig, nagyon sokáig nem tudtam róla semmit, hiába berregtek körbe a határt drótok parancsai, elfogni, feltartóztatni, visszahozni! Hiába történt minden, hiába... A rendőrségi nyomozás eredménytelen maradt. És csakugyan elveszett volna számomra is, ha nem kapok egy újabb lapot, biztonságból gyors kézbesítésre fizetve, expressz. „Drága Karcsi bácsi! Nagyon szépen kérem, jöjjön el a temetésre, aztán mindent elmagyarázok. Hol voltam, mit csináltam, hogy jutottam ilyen szomorúságra. Meg tetszik látni és érteni majd. A temetés szombat délután két órakor lesz, utolsó vasútállomás Karkaszöllős. Ott az állomáson is tudják majd, kit temetnek. Tisztelettel: Makai Feri.”

Alig sikerült szabadnapot kérnem, de úgy éreztem, most az egyszer a muszáj parancsol. Hét és fél órát tartott az út. Szinte hiábavalónak éreztem,

de a nagy dologidő miatt későre szabták a temetést. Előbb teljesen értelmetlenül álltam a nyitott sír mellett, majd a búcsúbeszédék hallgatása közepette kezdett derengeni valami. Az első búcsúztatót a tanácselnök fejezte be, éppen, mire én megállapodtam. „Életét példaként élte, annyi megpróbáltatás súlya alatt. Igazi jó szíve volt, akitől egy község nevében nehéz búcsút venni. És most mégis el kell köszönni. Pihenj csendesen, kedves Imre bácsi!”

Aztán a pap következett: „Híven sáfárkodott a reá bízottakkal, s most oda tért, ahol megkérdezik, hogy mit tettetek azzal a kincessel, amit tőlem kaptatok. De a mi testvérünk hitünk szerint megtérhet oda, mert az éhezőnek enni adott, a ruhátlanat felöltöztette, a hontalant befogadta, a szomjazót megnyihította, a beteget gyámolította, adjon neked a mi Urunk örök békességét, ámen.”

Nem maradt el az ének sem, amit a kántor kezdett hasítani, néhány öreg hang kísérete közben: „Ments meg engem, Uram, az örök haláltól.”

A sűrű fekete tömegben egyszer csak észrevettem a kisfiút. Riadt, kisírt szeme csak úgy parázslott. Alig ismert meg, aztán szinte hozzám rontott. Mondatai, összefüggéstelen szavai teljesen összekuszálták még a már értelemmé összefűződő történeteket is.

— Karcsi bácsi! Csakhogy eljött, drága Karcsi bácsi! Dobjunk mi is három marék földet a koporsóra s ezt a lapos követ, ahogy megfogadtam. Aztán tessék megmenteni... Nekem semmi vagyon nem kell... Nem kell soha.

Aztán két öregasszony szavára lettem figyelmes.

— Nézze már, hogy ügyeskedik a beste kölyke!

— Hallgasson! Ez a pesti lesz az ügyvédje. Hát nem lehozatta?!

— A kis szemtelenje!

— Pesti, kitanult. Ahogy az iskolát kezdi, többet tud már, mint sok tisztes falusi.

— Karcsi bácsi! Tessék hallgatni. Tessék hallani! Engem bántanak. Karcsi bácsi! Mi az az örök halál?... Nagyon nehéz a fejem. Ugye, el tetszik vinni? Nem az intézetbe, oda nem.

— Csöndesen, kisfiam, viszlek, teértem jöttem.

— És mindent itt hagyunk.

— Csak ami a tied...

— Karcsi bácsi, engem bántanak, rám haragszanak. Ha betemették a sírt, siessünk. És senki ne legyen ott, mikor elmegyünk. Menjünk máris. Karcsi bácsi, menjünk. Mert utánunk jönnek. Váltson egy taxit.

Váltsak egy taxit! Olyan a feje, mint a tűz, olyan a keze, mint a parázs. Taxi?! Mentő! Mentő kell, de azonnal. És mi veszi itt körbe? Egy ilyen kis embert, miért marják? Már odagyültek körénk az emberek is. Az elnök, a pap, már úgy kellett tartsam a gyereket magamhoz szorítva, engem is hatalmába vett a kétségbeesés, és talán illetlen-hangosan kiáltottam: Emberek, honnan lehet mentőt hívni?!

Egy vénasszonyban nem szorult tovább a rosszindulat.

— Mentőt? Talán elmentőt? Amivel elmentik a kis holmit?

— Emberek, ez a kisfiú rosszul lett. Mentőért, azonnal! Merre közelebb a falu? — kérdeztem.

— Az irodából lehet hívni. Már nincs posta. Csak elnöki hivatali vonal van.

— Meneküljünk... el innen! — sírta a gyerek.

— Én kocsin jöttem. A kocsin be tudjuk vinni a fiút. Doktor B. Botlár Xavér vagyok.

— És orvos van?

— Csak a szomszéd faluban.

— Akkor mentőt, minél hamarabb.

— Menekülni minél hamarabb — szólalt meg újra a gyerek.

— Jövök telefonálni.

— Ha valami gyógyszer hirtelen kell, a parókiáról én is adhatok.

— Gyerünk!

— Gyerünk... legyünk túl... túl a nagy vizen, ahol a pillangók szállnak és behullnak. És hiába kapaszkodnak, pedig övék a rét meg a virág. És az ember csak akkor igaz, ha a végén is igaz lesz. Így lesz minden. Minden, minden...

Már fenn ültünk a kocsin, poroztunk a falu felé, mikor óvatosan elkezdtem kérdezni az elnököt és a papot.

— Kérem, meg tudják mondani, miért viselte meg ezt a kisgyereket ez a haláleset? Ki bántja őt? Én alig értettem fele szavát.

— Hát, ugye, ő olyan örökbefogadott lenne...

— Nem hivatalosan.

— Igen, hát írás nincs róla.

— Rádócz Imre, isten nyugosztalja, mindig jószívű ember volt. Egyszer jött haza a határból, s vele ez a kis felfogadott gyerek, szegény. Hogy hogy került hozzá, én többet nem tudok.

— Nemigen beszélt a részleteket. Csak annyit tudtam én is, valami kis lelerc, és nem jelentettem, hogy itt kötött ki.

— Ezért keresttem én hiába — fakadtam ki.

— Így kérte az öreg Imre bácsi, lám, még jó is, hogy szinte az utolsó kérését teljesítettük. Rokon?

— Nem. Az intézetből ismerem a gyereket.

— Mert ugye, lesz valami hagyatéki tárgyalás, de hát ha a gyerek nem lesz itt... és ugye, itt már nem maradhat... Imre bácsi teljesen egyedül volt, meg tetszik érteni...

— Értek én mindent — mondtam. — Meghallgatom a történet elejét vagy közepét s kitalálom a végét, vagy fordítva. Míg élt Imre bácsi, kedves volt a fiú, most, hogy nincs többé, tovább nem akarják látni. Éljen a község nyakán? Addig meg jelenteni is elmulasztották, mert így volt kényelmesebb és jobb.

— Kérem, én nem akarom vitatni a mulasztást, ami történt, de az az igazság...

A gyerek nyöszörögni kezdett az ölemben.

— Ne az intézetbe. Nem megyek. Forduljunk meg.

Megérkeztünk. Bementünk az irodába. Az elnök megszólalt:

— Akkor én most telefonálok. Halló? Szolgálat? Értesítések már a mentőt, hogy nagybeteghez azonnal jöjjen. Igen. Szóval tudnak jönni hamar? Igen, ide a tanácshoz. Gyerek. Rosszul lett. Köszönöm.

— Jön a kocsi, rögtön. Nincs sok beteg, kevés a szülés is, nincs nagy elfoglaltságuk.

— Igen, ha egy nép elítéli önmagát eljátszott lehetőségeiért, mi marad más, mint az öngyilkosság. Legenyhébb módja nem szaporodni. Öljük meg a jövődöt az idő méhében, hiszen úgylis kényelmetlen és kilátástalan az élet.

Remeg a világ, hogy egyszer meg kell halni magunknak is. Tehát öljünk és igyunk.

— Most ezzel énrám célzott?

— Dehogy. A világra. A magyar valóságra. Mondja, nem ilyen?

Az elnök konokan hallgatott, talán nem is értette, én miket mondok félhangosan, szinte magamnak.

— Egy gyerektől, aki megszületett és felnőtt, sajnáljuk az életét, szerencsétlen szerencsáját, hogy mindig magunknak legyen több. Több? No, ne próbáljuk kibontani a kibogozhatatlant, védjük az életét, ha a sejlőnek gyilkosai vagyunk. Szomorú védekezés, hamis törvények kényszere. S nem lesz hol vezekelni.

— Bizony, bizony. Azaz, hogy nem értettem egészen, mit beszél.

— Tudom. Bánk bán óta nem értjük egymást, pedig annak majd nyolcszáz éve. Nemzeti tragédia. És magát én megváltani nem tudom.

— Kérem, én nem kértem pénzt.

— Még szép. De miért is kért volna? Nézze, nálunk mindenkit a maga bűne büntet. Falvak felépülnek — néptelenné. Családok terveződnek — bizonytalanba. Fiúk felnőnek otthontalanul, s egy népszaporulat lelencházakban vagy hogy szebben hangozzék, állami intézetekben lesz mérhető.

— Maga nagy gondba váj...

— Értetlenül és értelmetlenül.

Az elnök nagyot lélegzett.

— Megjött az autó — mondta megkönnyebbülve.

Bejött az orvos.

— Hol a beteg?

— Itt láthatja — csaknem kiterítve.

— Ön szerint?

— Teljes idegkimerültség, kínzó lázalmok, üldöztetési félelem, pszichológiai válság. Valószínű fejlődéskori rendellenes zavarok is.

— Kolléga?

— Nem, csak jó megfigyelő, s talán tanú vagyok.

— Pestre tart?

— Igen, haza. Tulajdonképpen ezért a gyerekért jöttem.

— Vihetjük. Nem a mi esetünk, a megyében nem tudunk mit kezdeni. Balassa utca. Legalább látom a várost. Egy hely van a kocsiiban, ön is jöhet. Elnök úr. Maradtam harcos estébe, estébe.

— Szervusz, orvos elvtárs — köszönt el az elnök.

A gyerek újra rosszabbul lett.

— Nem haza. Haza soha már. Szólt a holló, soha már, soha már.

— Túlérzékeny, analitikus eset. Hogy megőrülnek majd a titkos freudisták.

— Isten áldja, elnök elvtárs.

— Minden jót. Maga furcsa ember volt, nem is tudom... pedig a temetésre jött, ugye? — kérdezte kínzó gondok között az elnök.

— Nyugavér, csigalom... sohase törődjék az efféle apró részletekkel Szecsódi Máté uram. Éljen a pince és a bennevaló!

— Becsületszavamra, betegebb, mint a gyerek — csóválta a fejét, ahogy kezét fogott. Kimentünk a kocsihoz.

— Fiú... a balatoni úton szólaltassa a szirénát, két órával előbb érhetünk a városba — mondta az orvos.

— Értettem — válaszolt a sofőr, és felvisszavitt a sziréna.

És most is, itt is, a nagyvárosban vijjog és visít.

Mentő? Ilyen éjszaka vajon miért szirénázik?

Mindig sürgős... mindig valakiért szaladni, futni, életet kergetni, hátha még megfogható. Pedig itt csönd van, éjszaka. Milyen furcsa és hétköznapi, de béke. Pedig mi minden zajlik benne, az emberekben. Ha egyszer már arra is idő lenne, belül lecsillapítani mindent.

De bolygassuk tovább az életet.

Levelek. Szegény kisfiú! Nem büszke, boldog kiskatona, aki már lépeget, hiszen elindult. Most már önállóan, felnőttként. Hol is hagytam abba?

Kedves kisfiam! Nem, ez így már nem jó. Így nem kezdhetek neki az új levélnek. Ez a papírkosaráé.

Kedves barátom! Túl komoly — ezt is szét kell tépni.

Ferikém, holnap már kedves barátom! Velem is fut az idő villámvonata s csakugyan jó volt végiggondolni, mi minden történt tegnap óta. De még valamit, mielőtt folytatom. — Folytatnám, de ismét a csörrenés, valahol megint belelép az életükbe. No, mi az?

De furcsa hangja van, valaki próbálkozik? Lehet, hogy Feri szeretne szólni még egyszer. Leteszem, felveszem.

Semmi... Hol hagytam abba a levelet? Nézzük. Nem, ezt ő írta. A harmadik írás, s a boríték tetején itt hever a fél cső, száraz kukoricacsutka. Ez az, amit vissza kell adni, kilencvenhárom nap múlva. Ahogy ő dúdolja: „Mikor szabadulok?” Milyen furcsa, hogy két különös jelentésű nóta jár egyszerre az eszemben, egyik a betyáré volt, másik a katonáé.

A betyár még szabadulni akar.

*„Gyere rózsám, add fel a kalapom,
Jövő ősszel lesz a lakódalom.
Jövő ősszel, hogy ha szabadulok...”*

A katona, az csak keserveset kurjant a vigasztalan éjszakába.

*„Megy a vonat Belényesbe,
Rípeg-ropog a kereke,
Az van az oldalára írva,
Nem szabadulok meg soha.”*

Ő kilencvenhárom nap múlva, ilyenkor, itt lesz.

De ni, még egy levél!

„Drága Karcsi bácsi!” Ez volt az a levél, amit tízszer is végigmondott, végigélt, mintha minden akkor zajlott volna, amikor elmondta.

„Most már jól vagyok. Sokat pihenek, még tanulni sem engednek. Láto-
gatót nem szabad fogadni. Ezt a levelet is félbe kell hagyni, pedig sok min-
dent el akarok mondani. Ha majd befejeztem, postára adom. Ott kezdem,
hogy nem tudtam Lénáról sokáig semmit, és egyre nyugtalanabbak lettek az
éjszakáim. (Bocsásson meg, de még jóégeszséget sem kívántam, most pótolom.)
Egyre csak azon töprengtem, hogy tudnám őt is megmenteni. Magában sem
bíztam. Hírt sem hallottam, levelet is hiába vártam. És akkor, egyik délután,
amikor az intézetben szegeltük a ketreceket, odajött hozzám egy fiú. Nem
srác, azaz nem pesti. Mert srác csak pesti lehet. Az intézetben vannak vagá-

nyok, srácok, bunkók... de ezt majd egyszer elmondom szóban. Kemenesnek hívták, engem Ferónak szólított ő is. Elkezdtünk beszélgetni.

— Meglépünk, Feró?

— Nem. Én maradok.

— Nem akarok egyedül.

— Én megígértem.

— Kis túra. Te srác vagy. Megnézzük, mi újság Pesten. Aztán úgyis visszahoznak. De az vagány, ha egy pár napot lóghat az ember.

— Maradok.

— Veled is kár volt kezdeni. Most itt dől-borul minden, nagy zaj, láрма, felfordulás, én ebben a buliban megjátsszom a párát — eltűnök. Na?

— Nem.

— Gyáva! De vigyázz, mert ha eljárna a szád, a vagányok fizetnek. Nincs duma. Érted?!

— Csak tűnj!

— Csó!

Álltam... néztem, és egyszer csak nem bírtam tovább. Belül dobogott valami, menni, menni, tűnni. Hogy hová, vagy miért? Csak.

Ahogy eddig eljutottam, odajött hozzám a doktor bácsi, és azt mondta:

— No, kis pajtás, most még elindíthatod a magnót, hallgathatsz egy kis muzsikát, de a tollat most le kell tenni. Holnap megint írhatod, tudod, hogy én mindent engedek, de nem szabad erőltetni. Gyenge vagy, sok gyógyszert szedsz, és ide pihenni jöttél.

— Hoztak, doktor bácsi — mondtam neki.

— Majdnem későn, kisöreg... szóval, kérem a tollat, indítsd a magnót, aztán alvás. Így hát holnap folytatás. Itt kihagyok egy fél oldalt.

... És akkor már második napja nem ettem. Nem volt szerencsém, sem pénzem. Feküdtem a fűben, és néztem az autókat. Mentek. Sok. Olyan örömmel mentek. Vártam valami nagy karambolt, hogy ne mehessenek. Hogy én nevethesek. Hogy törjön, boruljon minden és a jó kaják széthulljanak, és én szedjek egy csomót. Fűszálakat téptem és a puha végüket leharaptam. Már a bőrömön kívül éreztem, hogy marja a gyomromat az éhség. És akkor újra eszembe jutott az öreg, ott, a szállóban. Tegnap egyszer már láttam. Milyen gazdag. Hogy tele van az a pincerész. Szalonna füstölve, meg minden. Volt egy tarka selyemkendőm, azt mindig kívül kötöttem a derekamra, ha kovbojost játszottunk. Zsebemben néhány szép, nehéz, kerek kő. A kendő most is nálam volt. Feküdtem, aztán elővettem a legnagyobb követ, a kendő közepébe raktam, a négy sarkát a bal kezembe fogtam, mert nekem a bal kezem erősebb. És megforgattam a követ. Ha ezzel odavágok... megszédültem, mert a forgatás is kivette az erőmet. De haragudtam, mert csak az autókat láttam, hogy csak zúgnak, hogy csak mennek, hogy csak örülnek. Ütni, ölni kell. Akit ér az ember. Aztán futni, ha meg akarják fogni, megint ütni. És akkor magára is nagyon haragudtam. Mindenki csak a kisebbet, a gyengébbet, a gyereket bántja. Vissza kell fizetni mindent. Egy nagy-nagy lecsapásba. Forgott a fejem fölött a kő, és elindultam megölni az öreget. Mert akkor azt éreztem, hogy meg kell halni valakinek, és az autók nem ütköztek neki egymásnak. És akkor az öreg evett. És kívül, a bőrömön fáj az éhség, és közelebb mentem, a kendőbe kötött kövel. Én ütni, ölni meg enni akartam. És az öreg észrevett. Rámszólt. Így:

— Hm... jó napot. Megehültél vagy megszomjajztál, vagy üzenettel jössz?

Én csak dadogtam.
 — Igen...
 — Valamit elejtettél.
 — Csak a kendő.
 — Na, gyere. Kis vadóc, szökött vagy tévedt gyerek vagy?
 Elsírtam magam.
 — Éhes...
 — Hamar telepedj. Van itt kettőrevaló. Nézd, szalonna. Bicskával így szépen bevagdalom. Puha a bőre is. Nesze, nagy karéj.
 Egyre jobban sírtam, zokogtam.
 — De én... én nem kérem... én bántani akartam... Én nagyon éhes voltam.
 — Bántott engem az élet. No, hamar legyél legény s egyél.
 Azt sem tudtam, mit beszélek.
 — Drága nagyapa...
 — Mindig csak szerettem volna. Nem lettem soha. Nesze csak. Nagy harapás zöldpaprika.
 Először jött igaz szó a számba.
 — Kösz, köszönöm.
 — Volt fiam, a fronton maradt. Volt lányom, kórházból temetőbe jött haza. Magam vagyok. De nem neked való még az ilyen beszéd. Apró paradicsom. Ezt csak úgy be kell falni. Édes is, leveses is. Kíéheztél.
 — Két napja — mondtam évés közben — nem találtam semmi ennilalót. Szöktem. Az otthonból. Nem, nem bántottak. Csak meghalt a nagyapám, és a kistestvéremet azóta baj érte. Engem elhoztak, mikor az apám úgy beverte a fejemet. És most tudni akarom, mi van a kistestvéremmel.
 — Az árvát felfogja az isten tenyere, fiam. Van annak azóta gondviselője. Te most meg maradj egy pár nap. Itt elalhatsz. Én is kint bajlok. Van alma, neked való. Meg még itt a sok minden más, no, ettél-e mostanában főtt kukoricát. Csuhaban hoztam ki, még meleg. Hol az öreg bicsak? Nekem éppen elég a fele, azt is így ni, hogy eszi az öreg gyerek. Bicskával vagdalom a szemeket, nincs már mivel harapni, hm... hm...
 — Miért tetszik ilyen jó lenni? — és megint elsírtam magam.
 — Mindig egy kis legény kellett volna. Beszédes gyerek. Most itt van el! Nem kell oda az otthonba menni, majd én eligazítom. Befogadlak. Az elnök olyan ember, megteszi. Kis jó bor mindig van hozzá. Itt, vélem, megleszel. Sok dolog nincs, kettőnknek koszt is kevés kell. Annyi meg lesz mindig. Mindig egy kis legényt akartam, úgy tanítgatni magam mellett.
 — Ne tessék haragudni.
 — Imre bácsi vagyok. Mondhatod azt is, nagyapa. Ahogy jólesik. Milyen szép tarka kendő. Szép... Te tetted rá a követ? Hogy el ne fújja a szél?
 — Nem... jaj... nem, nem — és megint sírtam.
 — Csak őrizzed, mert tudom én, hogy a gyerek szereti az ilyen dolgokat. Aztán, ha el nem vész, majd rádobhatod a koporsómra. Három marék földdel. Mert itt úgy tesznek az emberek, kézzel szórják a koporsóra a földet, ha nyugodt pihenést kívánnak az elköltözöttnek. Ne sírj, kisfiam. Inkább pihenj le. Ott benn, a hűvösön. Pihenni kell. Pihenni. Nem szabad sírni. Majd jó lesz minden. Gyere, aludj. Aludd ki magad. Aludni, pihenni, hallgatni, felnőni. Mert egymagában gyenge az ember. Fel kell nőni erőse. Én meg ma-

gamhoz fogadlak. Nem leszek egyedül. Lesz, aki jó reggelt kíván. Hosszú volt egyedül...

Úgy aludtam el, hogy zengett a tücsök. Olyan jót sose aludtam.

— Drága Karcsi bácsi. Miért kell meghalni azoknak, akik jók? Olyan sok mindent nem értek, Imre bácsit... Olyan jó volt nála. Aztán el tetszett jönni a temetésre. Én azt nagyon szépen köszönöm. Minden jó lett volna, ha azt nem gondolják, hogy én akarom elvenni a kis házat meg a pincét. Ha már ő nincs, nekem nem kell. Lehet ott maradni, ha már ő nincs? Ő már nem lesz. Mert a jók elmennek. Ő is jó volt. S hogy hova megyek? Mindent gondoltam, csak a kórházat nem. Most is hallom még, hogy vijjog a mentő. Az jó volt, hogy eljött és ott volt, és elvitt. Csak itt már nem jó. Megint menni kellene. De itt meg akarnak gyógyítani. Azt hittem, nem leszek beteg. Csak annyit bántottak. Azért a pincéért. Meg a házért. Ahol először voltam otthon. De már az nekem úgysem kell, csak innen is el akarok menni. Elmenni. Mindig csak menni. Megint jött a doktor bácsi, megint szólt:

— No, kisfiam. Megint be kell fejezni. Mondtam, hogy nem szabad erőltetni. Megint sírsz, csupa könnyes már a levél, amit írtál. Aludni kell. Aztán majd elmész. Most én magamhoz veszem a levelet, s holnap, ha ébren leszel, ha jó leszel, megint folytatod. Itt mi jót akarunk.

Ezt is akkor mondtam nekik először, hogy:

— Köszönöm szépen..."

És még egy záradék. Ezt már nem ő írta. De ez is az élete, mely róla szól, vallomás, amiből őt ismerjük meg. Főorvosi jelentés. Így is mondhatnám: „Tisztelt uram! Bocsásson meg, hogy ismeretlenül belenéztem az önnek szóló levélbe, de ezt a betegséget nekem is pontosan kell látni. Ez a legtökéletesebb vallomás, amit a gyerek önmagáról rögzített. Most már ketten tudjuk a titkot, én gyógyítani akarok a titok tudásával, ön majd az életét próbálja tovább irányítani.

Mindenben segítem én is, ezt önnek igaz szíveimből ígérem. Nem vagyok ugyan híve, de most egy hosszabb, mély altatás következik. Ha abból felgyógyul, azonnal értesítem. Addig is baráti tisztelettel üdvözlöm. Utóirat: Ne haragudjon, hogy én zártam le a levelet, de a kis védencnek megígértem, hogy eljuttatom önhöz, mielőtt elaludt, azzal is biztattam, mire katona lesz, minden jóra jön."

Hajnalodik... milyen jó volt végignézni ezeket a leveleket, a néhány apró emléket. S ezt a fél cső kukoricacsutkát, amit meg kellett őriznem s vissza kell adnom, mert őt minden jóra ez figyelmezteti. A katonasághoz nem vitte el, nehogy kinevessék. Nálam hagyta. S én visszaadom neki. Ahogy ő kérte.